

I N L E I D I N G.

De verschillende begrippen en veelal verkeerde denkbeelden, welke nopens de *Kaap*-Kolonie in dit land heerfchen, moeten natuurlijk veroorzaken, dat zelfs verlichte Staatslieden, door twijfelingen geflingerd, huiverig zijn in het beramen der middelen tot verbetering der Kolonie; immers dat de maatregelen, welke aangewend kunnen en behooren te worden, om de Kolonie tot eenen hoogen trap van cultuur, voorfpoed en welvaart op te beuren, tot dus verre niet dan gebrekkig en ftuksgewijze zijn tot ftand gebragt. Dit moet natuurlijk aanleiding geven tot allerlei gisfingen, en onderzoek naar de redenen, waarom, door wien, en met welke inzigten zulke verkeerde denkbeelden omtrent deze

Volkplanting verspreid zijn, welke tot die gebrekkelijke maatregelen hebben aanleiding gegeven, en dat wel in een tijdstip waarin het Publiek door menigvuldige authentieke en met onloochenbare bewijzen gestaafde berigten omtrent deze Volkplanting werd ingelicht; in een tijdstip waarin het Bataafsch Gouvernement door openlijk verschenen, en afzonderlijk ingeleverde informatien, memorien en voordragten op de bevordering der Koloniale en algemeene welvaart oplettend is geworden; in een tijdstip eindelijk, waarin het Opperbestuur van het Bataafsch Gemeenebest, door de Commisfarijen Generaal welke succesfelijk naar deze Volkplanting zijn gezonden, alsmede door de Regering der Kolonie zelve, volkomen had kunnen en behooren geïnformeerd te worden omtrent den waarachtigen staat dezer Volkplanting, derzelver gebreken, en de middelen welke aangewend kunnen en behooren te worden, om dezelve den meesten voorfpoed en den hoogften trap van welvaart te doen bereiken.

Dan, wat zal de wijsgeer, wat de landbouwkundige; de commerciant; de voorstander van 's Lands welvaart; ja wat zal het belanghebbend Publiek, zoo wel in de Kolonie als in dit Gemeenebest, wel moeten oordeelen, wanneer zij niet alleen onderrigt worden dat alsnog zeer verkeerde begrippen omtrent deze Kolonie heerschen, maar wanneer zij door authentieke en onloochenbare bewijzen overtuigd worden, dat door de derwaarts gedispiceerd ge-

weest zijnde. Commisfariſten Generaal zoo wel als door de Koloniale Regering, veelal de verkeerdſte begrippen voorgeſtaan, en de blijkbaarſte onwaarheden zijn ſtaande gehouden geworden?

Wat zal het Publiek doch van zulke verkeerde handelingen denken, en waaraan zal het dezelve moeten toefchrijven?

Deze overwegingen hebben mij de pen doen opevatten, om, in de eerſte plaats, zoo kort mogelijk door onwederlegbare bewijzen te betoogen, de verkeerde begrippen en handelingen, zoo der gewezen Commisfariſten Generaal Mr. S. C. NEDERBURGH, en Mr. J. A. DE MIST, alsmede der tegenwoordige Kaapſche Regering, of eigenlijk gezegd van den Gouverneur JANSSENS, en waartoe zij, om er op de zachtſte wijs van te oordeelen, waarſchijnlijk gebragt zijn door misleiding van Kaapſche Ingezeten, zoo als ik in het Dagverhaal mijner gedane Reize in de Binnenlanden van Zuid-Afrika ook heb te kennen gegeven; en in de tweede plaats het Baſtafſch Gouvernement, en het belangnemend Publiek te onderrigten, en door onbetwistbare bewijzen te overtuigen omtrent het groot en bijna onbetrekenbaar belang zoo wel, als omtrent de voordeelen, die uit het bezit der *Kaap*-Kolonie kunnen voortvloeijen. Want, het zij men deze Kolonie uit een Staatkundig, uit een landbouwkundig, uit een commercieel en finantieel, of uit een militair oogpunt beſchouwe, zoo zal het oordeelkundig Publiek

4 I N L E I D I N G.

in alle deze opzigten ontwaren , welke voordeelen daaruit in het vervolg te wachten zijn; voordeelen , waarvan het Gemeenebest reeds over lang het genot zou kunnen gehad hebben , indien zekere wanbegrippen zulks niet belet hadden , en het Gouvernement zoo wel als het Publiek door verkeerde berigten niet waren misleid geworden. Dan ik mag mij vleijen , dat beiden zullen worden in staat gesteld om deze Volkplanting in hare wezenlijke belangrijke gedaante te leeren kennen , indien dezelve maar de moeite willen nemen om de tegenwoordige beknopte berigten met bedaardheid en zonder vooringenomenheid te lezen , en in derzelver bijzonderheden te onderzoeken , gelijk die ook gedeeltelijk ontvouwd zijn in de reeds door mij aan het Gouvernement ingediende stukken , namelijk in een Uittreksel uit het Dagboek mijner gedane Reize in de Binnenlanden van Zuid-Afrika , in een Request met toebehoorende Adstructive Memorie , alsmede in het daarbij gevoegde berigt over den aanleg eener nieuwe kolonifatie , die ik voornemens was met eenige vrienden onder uitdrukkelijke goedkeuring en belofte van ondersteuning des Bataaffchen Gouvernements , in deze Volkplanting te stichten ; van welke stukken ik aan het Publiek binnen kort nadere kennis zal geven.

Alvorens nu tot mijn voorgesteld betoog over te gaan , zoo verklare ik , ter voorkoming van alle verkeerde denkbèelden , welke men omtrent de bedoeling van dit beknopt berigt zoude kunnen opvat-

I N L E I D I N G. 3

vatten, dat noch partijdigheid, noch vooringenomenheid tegen eenigen perfoon, noch de particuliere hoon en belediging, welke ons in die Kolonie is aangedaan, dan voor welke wij van het Opperbestuur der Bataafsche Republiek, met een vol vertrouwen, genoegdoening en vergoeding te gemoet zien; dat geene zeg ik van alle deze of foortgelijke redenen, mij thans de pen hebben doen opvatten; dat ik even min beoog om hierdoor posten of ambten te verkrijgen, maar dat mijne bedoelingen alleen strekken om 's Lands welvaren langs dien weg te helpen bevorderen, hetgeen ik voor een mijner dierbaarste pligten houde; terwijl ik niet te min gaarne wil bekennen mijn particulier huishoudelijk belang, voor zoo verre zulks frookt met 's Lands welvaart, tevens in het oog te hebben, om namelijk in het vervolg mijn ontwerp eener nieuwe kolonifatie, onder mijn toezigt, en voor mijne particuliere rekening aldaar ten uitvoer te brengen.

Verder moet ik hier nog aanmerken, dat, daar thans slechts mijn oogmerk is, om het Gouvernement van den waren staat der zaken te onderrigten, en in een beknopt rasereel het wezenlijkste omtrent de *Kaap*-Kolonie aan te teekenen, hieruit dikwijls de noodzakelijkheid ontstaan zal, dat ik den Lezer naar mijne reeds gegevene, hier boven genoemde informatien, of naar andere publieke stukken verwijze, terwijl ik somtijds, volgens het gebruik van

6 I N L E I D I N G .

SOCRATES, (hetgeen ook met eene goede redneerkunde allezius bestaanbaar is,) mijne sussen, welke op onbetwistbare gronden gebastert en bewezen zijn, als betrekkelijke grondregelen in de volgende bewijzen zal gebruiken,

BEKNOPT BERIGT
NOPEJS DE
BATAAFSCHE VOLKPLANTING
DE
KAAP DE GOEDE HOOP,
UITMAKENDE DEN U DHOEK VAN A P K ,ENZ.

On alle langdrad'gheid te vermijden, zal ik direct t t het wezenlijke van mijn voorgesteld betoog overgaan.

Betreffende de verkeerde information, principen, sustenuen n hand linge der ged'spicieerde gevezene Commisaris n Gener al, Mr. s. c. NEDERBURG en Mr. J. A. DE MIST, thans beide Leden van en Afzietfchen Raad, alsmede d r tegenwoordige Kaapche Regering, of veel meer des Gouverneurs JANSSENS, zal ik een aanva g ma-

§ BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

ken met die van den Heer NEDERBURGH, en daarna tot die van den Heer DE MIST' en van de tegenwoordige Kaapfche Regering enz. overgaan.

Wat dan in de eerste plaats betreft de verkeerde fustenuen van den Heer NEDERBURGH omtrent de *Kaap-Kolonie*, zoo zijn dezelve door ham publiek gemaakt in een gedrukt werk, voerende den titel:

- „ Verhandeling over de vragen, of en in hoe verre
„ het nuttig en noodzakelijk zijn zoude, de
„ Oostindifche Bezittingen van dezen Staat,
„ ofte fommige derzelven, te brengen op den voet
„ der Westindifche Volkplantingen, enz. enz.
„ door Mr. S. C. NEDERBURGH, voorheen
„ Commisfaris Generaal over geheel Neder-
„ landsch Indiën en de Kaap de Goede Hoop. —
„ In 's Hage bij VOSMAER EN ZOONEN;
„ 1802. ”

Zie hier de bedoelde plaatfen uit het opgegeven werk, met mijne daar achter gevoegde wederleggingen en aanmerkingen.

Eerste periode, bladz. 148. Laastelijk is mij nog overig te spreken van eene Bezitting, welke tot nog toe meer bekend is (*) 1) door de

(*) De getallen 1, 2, 3, enz. dienen, om telkens de eerste woorden van zoodanige verkeerde informatien, fuste

de moeilijkheid van het bestuur der Ingezetenen, dan door de voordeelen welken er de Staat van heeft genoten; eene Bezitting, waarvan de waarde op bijna zoo vele verschillende wijzen wordt beschouwd, als het land zelve op verschillende wijzen is beschreeven,

1) Hier op merk ik aan: dat het moeilijke van het bestuur der Ingezetenen, waar onder waarschijnlijk bedoeld wordt de groote uitbreiding der kolonisten, en de weinige gelegenheid welke de tegenwoordige gesteldheid der Kolonie aan het Gouvernement aanbiedt om over de kolonisten een behoorlijk toezigt te houden, alleen en hoofdzakelijk is toe te schrijven aan de verkeerde grondbeginselen des voormaligen Bestuurs der Kolonie, het welk zonder overleg aan elken reeds aldaar gevestigden Boer, of nieuw aangekomenen Avanturier toestond zich willekeurig uit te breiden, waarvan het gevolg is, dat thans twintig armoedige boeren dikwerf eene landstreek van honderd vierkante uren in bezit hebben, waarop tien duizend vlijtige landbouwers, met de noodige vereischten tot den landbouw en cultuur behoorlijk voorzien zijnde, zich rijkelijk zouden kunnen generen, en de algemeene welvaart der Kolonie

sustenuen enz. aan te wijzen, die door mijne daar onder geplaatste aanmerkingen wederlegd worden.

10 BEKNOPT BERIGT NORENS DE

nie helpen bevorderen, terwijl alle de voordeelen, welke het Publiek en de Staat tegenwoordig jaarlijks van zulk eene landstreek trekken, alleenlijk bestaan in het ter markt brengen naar de *Kaapstad* van omtrent dertig duizend ponden boter en zeep door de tegenwoordige bezitters dier landerijen, en somtijds in eenig slagvee, het welk de Kaapsche slagters bij hun opkoopen. Dit gebrek kan in het vervolg alleen daardoor verholpen worden, dat de Regering zorg drage om de bevolking voornamelijk door nijvere uit Europa aangebragte landbouwers te bevorderen, en dezelye in gehuchten, dorpen en kleine steden tuschen de alom verspreide Boerenplaatzen te vestigen, overal waar zich daartoe eene voordeelige gelegenheid aanbiedt; al ware het zelfs door het intrekken van sommige Leenplaatzen, welke daartoe voornamelijk geschikt zijn mogten, en aan de tegenwoordige bezitters behoorlijk vergoed worden; alsmede door geheele nieuwe kolonien te doen stichten welke aan dit gebrek niet onderhevig zijn. In het Dagboek mijner gedane Reize in de Binnenlanden, alsmede in het berigt over den aanleg eener nieuwe kolonie; zal de Lezer omtrent dit onderwerp meer verhandeld vinden.

2) doch aan den Raad in deszelfs ware gesteldheid bekend, zoo uit de archiven der voormalige Oost-Indische Compagnie, als uit
hee

het Rapport der verrichtingen van Commissarisfen Generaal aan de Kaap de Goede Hoop, in de jaren 1792 en 1793.

2) Nog moet ik op het slot dezer periode aanmerken, dat de Heer NEDERBURGH in het voorberigt, bladz. 7 en 8, zelve de zwaarigheid gevoelde, dat op sommige plaatsen zijner Verhandeling verwezen wordt tot stukken welke geene publiciteit hebben, en waarvan sommige thans alleen onder den Raad der Afiatifche Bezittingen berusten. Dewijl er echter geene andere voor handen waren, welke zijn Ed. als geloofwaardig heeft vermogen bij te brengen; zoo schijnt het mij toe dat de Heer NEDERBURGH onder zijne andere bijlagen het Publiek ook had behooren te informeren van het wezenlijke der verrigtingen en der verbeteringen, door Commissarisfen Generaal aan de *Kaap de Goede Hoop* in werking gebragt; welke informatien, zoo voor het Bataafsch als het Kaapsch Publiek van veel belang zouden zijn. Ook moet men twijfelen of de ware gesteldheid der Kolonie aan den Raad bekend is, dewijl men anders van deszelfs wijsheid kon verwachten, dat dadelijk reeds de noodige verbeteringen in alle vakken zouden zijn daargesteld geworden.

Tweede periode, bladz. 149 en 150. Anders is het gelegen geweest met de voortbrengfelen

vaa

12 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

van den grond. 3) De instellingen onder het voormalig Bewind, betreffende de *Kaapsche Colonie*, op eene vermeende noodzakelijkheid gebouwd, zijn zeker niet geschikt geweest om den landbouw aan te moedigen. 4) De veranderingen, door Commisfariſen Generaal daar omtrent gemaakt, en de door hun aan de Kaapsche Ingezetenen toegestane vrijheden van vaar en handel zijn aan den Raad bekend; doch de uitkomst heeft daar omtrent voor als nog niet beantwoord aan de verwagting; en ik voor mij ben van gevoelen, dat dezelve nooit van eene naamwaardige extensie worden kan.

3) De Schrijver erkent hier, dat de voormalige instellingen niet geschikt zijn geweest om den landbouw aan te moedigen, gevolgelyk betere inrigtingen hadden behooren gemaakt te worden. Is dit nu door hem als Commisfariſ Generaal gefchied? Hij zegt hier, gelyk in het voorberigt. 4) De veranderingen, daar omtrent gemaakt, zijn aan den Raad bekend; echter is het Publiek, zoo wel hier in de Republiek als in de Kolonie, geheel onkundig van de verbeteringen welke aldaar door den Heer NEDERBURGH ten voordeele van den landbouw zouden gemaakt zijn. Het is derhalve ook niet te verwonderen dat de uitkomst niet aan de voordeede

deelige verwachting heeft kunnen beantwoorden, wijl er werkelijk geene verbeteringen in de cultuur of den landbouw hebben plaats gehad. Doch de Schrijver schijnt van den landbouw alleen gewag te hebben gemaakt om deze geheele zinsnede meer luister te geven; en waarschijnlijk heeft hij de toegestane vrijheden van vaart en handel aan de Kaapsche Ingezetenen als iets van zoo veel belang aangemerkt, dat cultuur en landbouw daar door als van zelve uitgebreid zouden worden. Doch hierop moet ik aanmerken, dat de vrijheden van vaart en handel, aan de Kaapsche Ingezetenen toegeestaan, waarvan ook de gewezen Commisfaris Generaal DE MIST zoo veel ophef heeft gemaakt, onder de tegenwoordige omstandigheden van verwaarloosde cultuur, waarin de Kolonie zich alsnog bevindt, slechts daartoe dient, om drie of vier menschen in de Kolonie een ruimer bestaan te bezorgen.

Het zou toch aan de oplettendheid der Heeren Commisfarsissen Generaal niet hebben behooren te ontgaan, dat vrijheden tot den zeehandel aan een volk te verleenen, het welk geene schepen heeft, zoo veel is als niets. Ook hadden de Heeren Commisfarsissen Generaal behooren te weten, dat indien al door speculanten eenige schepen naar de *Kaap* gebragt, en aldaar eenigen tijd aangehouden wierden, er alsdan nog een hoofdvereischte tot den zeehandel zoude ontbreken, namelijk een asfurantie-kantoor, zonder welk er geen solide handel kan plaats hebben.

Wan,

14 · BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

Wanneer nu Commissarissen Generaal daartoe hadden medegewerkt, gelijk de Heer G. K. VAN HOGENDORP het prijsfelijk voornemen heeft gehad, om eene Asfurantie-Maatschappij tot stand te brengen, zoo zoude er met den tijd, naar mate de cultuur van valuable produkten was aangegroeid, ook een aanmerkelijke zeehandel hebben kunnen ontstaan; doch bij de tegenwoordige gesteldheid der Kolonie kan men deze vergunde vrijheden als herfenschimmen aanmerken. Omtrent de Walvischvangst der geostroijeerde Societeit, welke door het Opperbestuur van het Bataafsch Gemeenbest is geaccordeerd geworden, is het een geheel ander geval; de Societeit zendt namelijk hare schepen uit de havens dezer Republiek zelve, alwaar dezelve ook voor de heen- en wederreize geasfureerd kunnen worden.

Met de gevoelens van den Schrijver, als of landbouw, vaart en handel nooit van eenige naamwaardige extensie zouden kunnen worden, is het niet beter gesteld; daar het tegendeel uit mijn reeds aangehaald Dagverhaal duidelijk te zien is.

5) tenzij men slage om aldaar méer valuable produkten aan te kweken als de tarwe en de wijn, welke de kosten der uitrustingen nauwelijks kunnen goedmaken;

5) Meer valuable produkten dan tarw en wijn. Deze uitdrukking moet de verwondering van iederen des-

deskundigen verwekken, en hem doen aanmerken, dat, schoon men anderszins den Heer NEDERBURGH voor een geleerd man moet houden, deze uitdrukking tot geen voordeelig denkbeeld van zijne landbouwkundige en commercieele kennis aanleiding geeft; daar hij anderszins immers zoude weten, dat fijne blom, welke door het malen van tarw verkregen wordt, een der courantste, gewigtigste en voordeeligste artikelen van handel uitmaakt, en zelfs meer rendeert dan koffij, suiker, rijst en dergelyken. Bij voorbeeld, in de Westindische Kolonien en Eilanden kosten twee honderd ponden fijne blom twintig tot vier en twintig Spaansche daalders, of vijftig tot zestig gulden Hollandsch, gevolgelijk vijf stuivers per pond; terwijl de aankoop aan de Kaap omtrent veertien of zestien gulden Hollandsch de twee honderd pond kost. Dit artikel, zoo wel als alle soorten van Kaapsche provisien, als boter, gezouten vleesch, gedroogde vruchten, peulvruchten en wijn, vinden overal in de Oost- en Westindien gretigen aftrek, en zijn dus zoo voor den handel der Kaap-Kolonie als dezer Republiek zelve van een dubbel voordeel, wijl de produkten, welke daar tegen worden ingeruild, naar deze Republiek vervoerd kunnen worden. Het is even verwonderlijk, dat, toen de Heer NEDERBURGH voor drie jaren zijn werk uitgaf, hij niet geweten schijnt te hebben, dat de Kaap-Kolonie nog buiten dien tot de cultuur van eene menigte andere *valuable produkten*

16 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

geschikt was, als katoen, thee, hennep, vlas, suiker en meer anderen.

6) vooral daar timmerhout en alle andere materialen, tot den scheepsbouw noodig, in dat land ontbeeren, en er dus, van elders moe- tende worden aangebragt, zeer duur te staan komen.

6) En wanneer hij boven dien het Publiek wil doen gelooven, dat de *Kaap*-Kolonie gebrek aan timmerhout en alle andere materialen tot den scheeps- bouw zoude hebben, valt hij in eene dwaling die wij niet voor hem zouden willen verantwoorden; naardien het bruikbaar hout, het welk ik in de groote boschen, zoo in het *Oude Niqualand*, de *Pletten- bergs-baai* en het *Woeste Zitzikamma* heb gezien, in geene eeuw verbruikt zal kunnen worden, en wijl, behalve hennep en vlas, ook ijzer, koper en lood rijkelijk in de Kolonie gevonden worden.

Derde periode, bladz. 150 en 151. Dever- bazende moeilijkheid der transporten, 7) en de onmogelijkheid om daaraan te gemoet te komen in een berg- en rotsachtig land, 8) bij gebrek aan bevaarbare rivieren, zullen ook, naar mijn inzien, eeuwigduurende hinderpalen zijn, welke zullen verhinderen dat dit land
im;

Immer eenen aanmerkelijken trap van voor-
spoed en welvaart bereike,

Op deze periode merk ik aan, dat dezelve is te houden voor een meesterstuk van Sophistische stellingen, door welken hij, als door eene dictatoriale magt spreuk, de *Kaap*-Kolonie op éénmaal van al haren voorspoed en welvaart, heeft zoeken te berooven. Dan, wat de noten 7 en 8 betreft, heb ik reeds, in mijn berigt over den aanleg van eene door mij geprojecteerde Kolonie, het verkeerde dezer fustentien genoegzaam ontvouwd en wederlegd; welke Aanmerkingen ik echter gemakshalve, en voor de genen welke het aangehaalde berigt niet bij de hand hebben, gemeend heb hier achter als Bijlage sub litt. A te moeten plaatfen.

9) en ik durve hier zelfs nog wel bijvoegen de onvoordeelige gesteldheid van den grond zelve, daar de vruchtbaare strecken, naar maate van de uitgestrektheid des lands schaars zijn;

9) Het zal genoegzaam zijn hierop aan te merken, dat, wanneer men in het tegenwoordige geoccupeerde gedeelte der Kolonie, de in hetzelfde befloten wildernissen 'er mede in begrepen, alleen het vijf- tiende of zestiende gedeelte der geheele landstreek als bruikbaar voor de cultuur aanmerkt, hetzelfde als-

dan meer dan een milioen Hollandfche morgen lands , ieder van zeshonderd Rhijnlandsche vierkante roeden , zal bedragen , waarop zekerlijk nog al eenige Produkten gewonnen kunnen worden. enz.

10) en op zeer vele plaatsen , welke anderszins tot den landbouw zouden kunnen dienen , een volflagen gebrek is aan water , hetwelk dan ook als eene der voornaamstere denen moet worden beschouwd van de verbazende en onnatuurlijke uitspreiding dezer Volkplanting.

10) Op deze nota over het zoogenoemde gebrek aan water , zonder hetwelk anderszins vele Plaatsen , gelijk de Heer NEDERBURGH bekend , tot den landbouw geschikt zouden zijn , merk ik aan , dat men in de Kolonie zegt , *een Plaats heeft water* , wanneer eene rivier , beek , of sterke fontein , het geheele jaar door , rijkelijk daar in vloeit , zonder dat door menschelijke nijverheid en vlijt daar toe eenige moeite behoeft gedaan te worden ; maar daarentegen zegt men ook , *een Plaats heeft gebrek aan water* , zoo dikwijls zich geen zoodanige overvloed van water of minder sterke fonteynen , in eene landstreek bevinden , dewelke , hoe zeer in het natte saisoen boven den grond uitwellende , echter natuurlijk in het warme saisoen , daar zij zonder de minste bedekking aan de hitte der zon bloot gesteld zijn ,

die-

dieper in den grond zakken, en ophouden boven de oppervlakte te vloeijen. Dat nu daar ter plaatse, hoewel dieper in den grond, water kan gevonden, en op die wijze het geheele jaar door, in rijkelijke mate voor menschen en vee kan verkregen worden, dit komt eenen Kaapfchen Boer even zoo weinig in de gedachten, als de Heer NEDERBURGH zulks schijnt te weten. Ik heb reeds voor tien jaaren, aan de toenmalige Commissie uit de Nationale Vergadering over de eenheid van het Bestuuren de almagame der Nationale schulden enz., aan den Heer VAN DE KASTEELLE, thans Lid van den Staatsraad, eene Ampele Memorie ter hand gesteld over de Kolonien, en over de verbetering, waarvoor voornamelijk de *Kaap de Goede Hoop* zou vatbaar zijn; waarin onder anderen ook eene breedvoerige Verhandeling over het aanwezen van water in 't algemeen, zelfs in de droogste woestijnen, gevonden wordt, nevens de manier hoe men diep in den grond liggende fonteynen ontdekken en er gebruik van maken kan, enz. Zie de Bijlage sub litt. B.

11) Zeker is het dat dezelve in haaren tegenwoordigen staat weinig geschikt is voor zeevaart en handel, of om eenige naamwaardige voordeelen aan dit Gemeenebest te verschaffen; 12) en daar ik geene andere middelen tot verbetering daar van weet op te geven,

dan reeds bij het voormelde bericht van Commissarissen Generaal onder het oog van het voormalig Bewind zijn gebragt, moet ik mij daar aan als nog gedragen, en vertrouwe, daar mede dit stuk en deze Verhandeling te mogen besluiten.

11) Uit deze nota blijkt alweder, dat de inrigtingen tot verbetering aan de *Kaap*, door den Heer NEDERBURGH gemaakt, van geene beduidenis moeten geweest zijn, wijl negen jaaren na zijn verblijf aan de *Kaap*, de staat der Kolonie nog weinig geschikt was voor zeevaart en handel; en de nota 12) doet ons zien, dat de Heer NEDERBURGH bekend niet in staat te zijn, om andere middelen tot verbetering op te geven.

Ik wil de verdere reflectien, welke nog gemaakt kunnen worden, aan den Lezer overlaten. Het komt mij echter voor, dat de Heer NEDERBURGH beter zoude gedaan hebben zijn geschrift niet publiek te maken, dan de zaken welke hij behandelt in zulk een verkeerd daglicht aan het Publiek voor te stellen; het geen ten zijnen opzigte nog nadeeliger voor 's Lands welzijn is, naardien de waardigheid van Commissaris Generaal, welke hij bekleed heeft, zelfs sommige Staatsleden in twijfel brengt, wat zij al of niet moeten gelooven, veronderstellende dat de informatien van een man die zulk een gewigtig ambt heeft

be-

KAAP DE GOEDE HOOP. . 21

bekleed, authentiek en infaillibel zijn, en als onfeilbaar kunnen beschouwd worden, en zulks te meer uit hoofde van het geen de Heer NEDERBURGH in zijn Voorberigt bladz. 5 zegt.

Bladz. 5. (13). Heb ik nogthans niet ongevoelig mogen zijn, noch aan de bevreemding van veelen mijner geachte Landgenoten, dat ik, die uit hoofde der publieke bedieningen, weleer door mij bekleed, moest ondersfeld worden met deze zaaken van nabij bekend te zijn, in het midden der plaatshebbende discussien over de aanfrande beheering van den Oost-Indischen Handel en Bezittingen, het stilzwijgen behield, en dus, als het ware, de vruchten mijner verkregen kennis en ondervinding aan mijn Vaderland ontvreemde.

13) Gaarne wenschte ik gunstiger te kunnen oordeelen over de Berigten van den Heer NEDERBURGH wegens de Oostindische zaken, dan over zijne informatien wegens de *Kaap de Goede Hoop*. Het schijnt echter dat deze Heer er niet zeer op gesteld is, om de *Kaap*-Kolonie in een beteren staat van cultuur en voorspoed gebragt te zien, naardien hij zelfs van het hoofdprodukt dat de Kolonie kan opleveren, namelijk de wol, hetwelk hij, even min als de Heer DE MIST of de tegenwoordige Kaap-

fche Regering, gehael heeft kunnen loochenen een gewigtig voortbrengfel der Kolonie te zijn, over het algemeen een vrij geringer denkbeeld geeft, dan deszelfs waarde wel verdient, zoo als uit het volgende zal blijken; namelijk,

Vierde periode. Over de wol, *bladz. 251.* Onder de valuable produkten welke door den tijd kunnen strekken tot opbeuring van de *Kaapfche Colonie*, en tevens tot voordeel dezer Republiek, verdient voor het tegenswoordige de wol het meest in aanmerking te komen,

In het jaar 1793. is men aan de Kaap magtig geworden een klein getal Spaansche rammen; deze rammen zijn gebragt onder eenige Inlandsche ooijen aan de *Groene kloof*, alwaar dezelve 600 bastaard Spaansche schaapen hebben voortgebragt, die aan sommige Ingezeten in gemeenschap toebehoorden. De ijverige burger J. G. VAN REENEN, bragt vervolgens zijn aandeel, bestaande in 200 stuks, over naar de *Hantam*, agter het *Roggeveld* geleegen, alwaar dezelve in den tijd van 8 jaren tot 2500 stuks zijn aangegroeid.

In het begin dezer plaats van zijn geschrift doet de Schrijver der waarheid hulde met te verklaren, dat

onder de valuable produkten welke kunnen strekken tot opbeuring der Kolonie en tot voordeel dezer Republiek, de wol het meest in aanmerking komt.

Men zegt aan de *Kaap*, dat de Hollandfche Maatschappij tot nut van het Algemeen in den jare 1789 eenige Spaanfche rammen en ooijen, aan den Kolonel GORDON naar de *Kaap* heeft gezonden, om er proeven mede te nemen; dezelve zijn op 's Gouvernements Plaatsen aan de *Groene Kloof* gebragt, zonder daar op eene bijzondere aandacht te vestigen; waarschijnlijk heeft men toen niet begrepen, dat de Spaanfche rammen, bij de Kaapfche ooijen gebragt, een nieuw ras zouden doen ontstaan, hetwelk insgelijks fijne wol zoude leveren. Dan, eenige jaren later zijn de Spaanfche fchape den Kolonel GORDON wederom terug gevraagd, die ook een gelijk getal als hij had ontvangen wederom naar deze Republiek heeft terug gezonden, echter het getal ooijen en rammen die in de Kolonie aangeteeld waren, voor zich heeft gehouden. In het jaar 1792 heeft hij drie rammen gegeven aan sommigen van de Gebroeders VAN REENEN en COMP., welke dezelve bij driehonderd Kaapfche ooijen gebragt, en alzoo een' aanvang met de verbastering gemaakt hebben. In den jare 1795 is deze Compagnieschap ge-disfolveerd, en JAN GYSBERT VAN REENEN heeft tot zijn aandeel bekomen honderd en vijftig bastaard Spaanfche ooijen en twee opregte Spaanfche rammen, maar geen een opregt Spaansch

24 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

ooi; hij heeft zijn aandeel vervolgens naar den *Hans-
tam* gebragt, en in het jaar 1804, volgens zijne opgave, gehad zeven en twintig honderd, meer of min verbasterde rammen en ooijen.

14) terwijl ook andere Colonisten; reeds aanzienlijke kudden van dit bastaardsoort bezitten,

De wol van deze schaapen is bevonden de oprechte Spaansche wol al vrij na te evenaren, schoon dezelve niet zo lang is. Die der Spaansche rammen had de lengte van 6 duimen; die van een ordinair Kaapsch schaap was slechts eene duim lang, doch door deze verbastering had dezelve reeds de lengte van 4 duimen bekommen, zo dat er alle waarschijnlijkheid is dat dezelve meer en meer zoude verbeteren.

14) Zijn broeder SEBASTIAAN VALENTYN VAN REENEN heeft voor zijn aandeel ook bekommen hetzelfde getal bastaard Spaansche ooijen en opregte Spaansche rammen, en heeft daarenboven van den Kolonel GORDON gehad twee opregte Spaansche ooijen; zoodat hij de eenigste in de Kolonie is, die het zuivere ras van Spaansche schapen geconserveerd, en gevolgelyk de beste schapen heeft, aldus het meest in de verbastering gevorderd zijnde,
naar

waardien de opregte Spaansche rammen en ooijen van den Colonel GORDON na deszelfs dood, door den Heer VAN RYNEVELD, toenmaligen Fiscaal bij de Engelsche Regering, die de zaken van Mevrouw de Weduwe GORDON heeft waargenomen, aan de Engelsche Schepen *de Reliance* en *Supply*, Capt. WATERHOUSE, en de Lieut. BRAITHWAITE en KENT, voor 4 Pond St. het stuk zijn verkocht; en door de laatsten naar *Port Jackson* in *Nieuw Zuid-Wallis* overgebracht; waardoor aan de *Kaap*-Kolonie een onberekenbaar verlies is toegebracht, gelijk de gemelde Engelsche Kolonie hierdoor de gewigtigste voordeelen verkregen heeft. Ik zal over deze zaak in het vervolg verder spreken. De burger s. v. VAN REENEN een der kundigste landlieden onder alle Kapenaars, is tevens opregt en verstandig genoeg om te erkennen, dat bij zijne kudde bastaard-schapen, wanneer dezelve aanmerkelijk zal uitgebreid worden, nog een goed getal echte Spaansche rammen en ooijen vereischt wordt; de eersten om zijne bastaard-ooijen tot meerdere volmaaktheid te brengen, en de laatsten om een genoegzaam getal rammen voor de jaarlijkfche vermindering van het zuiver Spaansch ras te conserveren. De burger J. G. VAN REENEN daarentegen is verwaand genoeg om staande te houden, dat zijne bastaard-rammen, van twee enkele opregte Spaansche rammen in negen jaren geteeld, genoegzaam in staat zouden zijn om de verdere verbastering der Kaapsche ooijen te bewerken.

26 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

De Lezer zal uit mijn Berigt nopens het aanleggen van schaaphoederijen, uit de Tabellen D, E, en F. kunnen zien, dat van tweehonderd echte Spaansche oojien en zestig rammen, welke succesfelijk naar de Kolonie gezonden zouden worden, en waarvan de, in het jaar 1806 gesupponeerd, overgevoerde vijftig Spaansche rammen, bij vijf en twintig honderd Kaapsche oojien gebragt, binnen den tijd van vijftien jaren, of in 1821, eerst driehonderd bastaard-rammen in den zevenden graad van verbastering zouden hebben geteeld, welke ik, hoewel ter verdere verbastering met Kaapsche oojien bruikbaar, echter geenszins voldoende heb geoordeeld om de verbastering der Kaapsche schapen te volmaken, waartoe ik eerst de bastaard-rammen, die reeds in den achtsten of negenden graad verbasterd, en steeds door opregte Spaansche rammen zijn voortgebragt, als toereikend stelle, en gevolgelijk ter volmaking van het ras geschikt oordeele.

In hoeverre nu de bastaard-rammen van den burger J. G. VAN REENEN kunnen voldoen, zal thans de oplettende Lezer beter kunnen beoordeelen, Echter wil ik gaarne toestemmen, dat reeds een groot getal bastaard Spaansche rammen in de *Kaap*-Kolonie, zoo wel bij de gemelde beide burgers, als bij DIRK JACOB ARNOLD, en JACOB VAN REENEN, bij L. HUISER, bij den Landdrost FAURÉ te *Zwelandam*, bij J. DUPRÉ, Schoonzoon des kundigen landbouwers HEILIGERT MULLER, en bij
meer

meer andere landlieden gevonden worden, (gelijk in mijn dagboek ook is vermeld); welke, gelijk zij thans bestaan, gebruikt kunnen worden om de Kaapsche ooijen zoo verre te verbasteren, dat dezelve, in plaats van haar, min of meer bruikbare wol leveren. Om dezelve echter in het algemeen aan de Spaansche wol te doen evenaren, daartoe behooren meer dan duizend echte Spaansche rammen en ooijen naar de Kolonie succesfelijk overgebracht, of aldaar aangeteeld te worden, naar mate men de verbastering van alle Kaapsche schapen spoediger wil voltooid zien, ten zij men verkiezen mogt ook dezen tak van industrie met opzet te bederven, en de *Kaap*-Kolonie daardoor eene onherstelbare schade toetebrengen. Ter beoordeeling hiervan zal men eenvoudig het volgende dienen te overwegen.

Gesteld eens dat alle Kaapsche schapen over tien of vijftien jaren, door bastaard-rammen van de foort van J. G. VAN REENEN verbasterd waren, als dan zouden de Kaapsche boeren zich verbeelden een' grooten schat te bezitten, en genoodzaakt zijn groote kosten te doen om hunne schapen te doen scheren, de wol te waschen, en vervolgens naar de *Kaapstad* ter markt te doen brengen; dan dáár gekomen zijnde, zouden zij geene kooplieden vinden, welke die wol (die op zijn best met de ordinaire Hollandsche of Duitsche wol kan gelijk gesteld worden) zouden willen of kunnen koopen, vermits dezelve de transportkosten naar deze Republiek of

elders niet waardig zoude zijn, en in de *Kaapstad* of Kolonie geene Spinners en Wevers gevonden worden, die dezelve tot gemeene kleedingsstoffen, vloer-tapijten enz. zouden kunnen verwerken. Wat zou dan wel het gevolg hiervan zijn? De Lezer oordeele zelve! De Heer NEDERBURGH erkent dit gebrek wel; maar naardien hij van deze takken van industrie geene kennis toont te bezitten, zegt hij

15) Wanneer men wederom eenige nieuwe Spaansche rammen bij dit bastaartzoort brengen kon.

Intusfchen kan tot een bewijs van de deugzaamheid deezer wol, zoo als die zich nu reeds bevindt, strekken, dat de Engelschen dezelve reeds sedert drie jaaren aan de *Kaap* hebben ingekogt teegens vier schellingen het pond, en er in het voorleden voorjaar orders uit Engeland waren gekomen om alles daarvan optekoopen wat maar te bekomen was.

15) Dat er alle waarschijnlijkheid is, dat de tegenwoordige bastaard-schape in de Kolonie meer en meer zouden kunnen worden verbeterd wanneer men wederom *eenige* nieuwe Spaansche rammen bij dit bastaardsoort kon brengen. Indien nu de Heer NEDERBURGH de particuliere schaaphoederij des burgers J. G. VAN REENEN beoogt, of dat hij
de

de Kolonie nog een eeuw wil laten worstelen, om dezen tak van industrie te perfectioneren, alsdan kan ik hem in zoo verre gelijk geven; dan niettemin zoude nog de vraag overblijven, door wien dan wel wederom eenige nieuwe Spaansche rammen zouden worden overgebracht? Ik zal daarover, ter opheldering omtrent de handelwijze der tegenwoordige Kaapfche Regering, in het vervolg nog iets meer uitweiden.

16) Kundige Colonisten hebben mij verzekerd, dat wanneer deze belangrijke zaak verder wordt aangemoedigd, en de schaapenteelt in de *Rogge- en Bokkevelden*, (zijnde een hooge strek lands, zeer met het zuidelijk gedeelte van Spanjen overeenkomende, en daar de schaapen zeer wel aarden willen) met ijver voortgezet, de *Kaap* over tien jaren

16) Thans merk ik alleenlijk op het verder aangehaalde slechts aan, dat, behalve de *Rogge- en Bokkevelden*, ook het *Nieuwe veld*, achter *Sneeuwberg*, en meest doorgaans de geheele landstreek tusschen deze en de groote *Orange-rivier* gelegen, tot de schapenteelt bekwaam zijn.

17) wel 2 tot 3 millioenen ponden voortreffelijke wol zoude kunnen leveren;

17) Op

30 BEKNOPT BERIGT NOFENS DE

17) Op deze nota daarentegen moet ik aanmerken, dat, wanneer de Heer NEDERBURGH daarmede beoogt, dat alle schapen die zich thans in de Kolonie bevinden, slechts min of meer bruikbare wol zullen hebben, de hoeveelheid alsdan zoude kunnen bedragen meer dan vijf millioenen ponden korte wol van twee en een half millioen schapen; doch wanneer hij naar den letter daaronder verstaat zulke voortreffelijke wol, dewelke de Spaanfche evenaart, zoo zal dezelve in den veronderftelden tijd bij de tegenwoordige middelen der Kolonie, geene halve millioen ponden kunnen bedragen; waaruit dan blijkt, hoe zeer deze Heer door zijne zoogenaamde kundige Kolonisten in allen opzigte is misleid geworden.

18) deze zaak verdient dus den ernstigften aandacht van het Gouvernement, en van hun, welken in het vervolg die Volkplanting zullen besturen.

18) Op deze laatste noot zullen wij uit het vervolg zien, wat de tegenwoordige Kaapsche Regeering omtrent dezelve verrigt heeft.

Wat betreft de verkeerde denkbeelden, sustenuen en handelingen van den gewezen Commisfaris - Generaal DE MIST, en der tegenwoordige Kaapsche Regeering, of veel meer van den Gouverneur JANSSENS, die

die alle takken op eene eigendunkelijke wijze be-
 stuurd heeft, en door den Commisfaris-Generaal
 DE MIST hierin is geflijfd geworden; — over dit
 een en ander heb ik reeds in mijn Request en daar bij
 gevoegde Adftructive Memorie breedvoerig gehan-
 deld, en mijne gezegden gestaafd met bewijzen, als
 Refolutien en andere authentieke stukken. Uit deze
 stukken nu blijkt dat gemelde perfonen, hoezeer de-
 zelve het voor hun' pligt hebben erkend om aan de
 gemanifiteerde begeerte van het Staatsbewind te
 voldoen, de cultuur namelijk en den handel in de
 Kolonie te bevorderen, zij echter deze takken van
 induffrie, veel meer hebben belemmerd en tegenge-
 gewerkt, terwijl, wat betreft de meerdere bevolking
 der Kolonie, welke door het Staatsbewind als zulk
 eene wenschelijke zaak is aangemerkt, dezelve op al-
 lerlei wijze door hen bezwaarlijk gemaakt, tegenge-
 werkt, en zelfs regtfreeks belet geworden is. Eeni-
 ge voorbeelden van hunne verkeerde fustnuen en
 handelingen welke ik hier nog zal opgeven, en die
 regtfreeks tegen de orders des Bataaffchen Gouver-
 nements aanloopen, en van de nadeeligfte gevolgen
 zoo voor den voorfpoed der Kolonie als voor den
 bloei en welvaart van het Bataafsch Gemeenebest
 zouden kunnen zijn, zullen den Lezer in staat stel-
 len hun gedrag te kunnen beoordeelen.

Wat betreft de bevordering der cultuur, zoo heb-
 ben zij niet alleen niets gedaan wat daartoe kon strek-
 ken, maar integendeel hebben Gouverneur en Ra-
 den

32 BEKNOPT BERIGT NOFENS DÈ

den van Politie bij besluit van den 9. Mey 1804, ter gelegenheid der benoeming eener Commissie tot verbetering van veeveelt en landbouw, enz. eene taal gevoerd, juist geschikt om alle hoop op eene toekomstige verbetering derzelve in de Kolonie te doen verflaauwen, of liever geheel te doen verdwijnen.

Zij zeggen, namelijk

1) dat; gelijk onder die middelen (om het toekomstig geluk dezer Volkplanting te bevorderen) wel de eerste aanmerking verdient de verbetering van den landbouw, Gouverneur en Raden echter na een nauwkeurig onderzoek bevonden hebben, dat de locale gesteldheid van dit land, de moeilijkheid van transport der producten en andere omstandigheden meer, wezenlijke hinderpalen zijn.

1) Op deze nota moet ik aanmerken, dat dit dezelfde taal is, welke de Heer NEDERBURGH voert in zijn bovengemelde werk, bladz. 150—151; waarom ik dan ook hier, even als op de noten 7 en 8 aldaar, den Lezer verzoeken mijne breedvoerige wederleggingen dezer verkeerde sustenuen in de reeds bovengemelde Bijlage sub lit. A. natezien. Het schijnt daarenboven, als of de Commisaris-Generaal DE MIST en de Gouverneur JANSSENS eerst kort vóór het tijdstip waarop zij deze denkbeel-

beelden hebben gemanifesteerd, dezelve van den Heer NEDERBURGH ontleend hadden, wyl noch de Gouverneur, noch de Commisfaris-Generaal bij mijne komst aan de *Kaap*, of na hunne afgelegde binnenlandfche reizen, in menigvuldige met mij gehoudene conferentien, deze denkbeelden hebben geuit, maar integendeel hebben erkend, dat de etablifementen aan de *Vleesch-*, *Mosfel-* en *Plettenbergs-baaijen*, die zoo door den Heer G. K. VAN HOGENDORP als door mij zouden worden opgerigt, zeer gefchikte middelen waren om cultuur, handel en induftrie in die landfcreken te bevorderen.

2) om voor als nog aan den tak van landbouw in de Kolonie die verbetering toetebrenge, waarvoor dezelve anderszints wel,

3) even als in de meest begunftigde landen van Europa, en vooral op het voetspoor van ons in dit opzigt zoo zeer gezegend Vaderland, alhier ook zoude kunnen vatbaar zijn.

Op de noten (2 en 3) moet men bijna verlegen ftaan wat te antwoorden. Waarom toch zal voor als nog aan den tak van landbouw in de Kolonie geene verbetering toegebragt worden, waarvoor dezelve anders (gelijk hier bekend wordt) even zoo vatbaar is als de meestbegunftigde landen van Europa? te meer daar zoodanige verbetering van de

34 BEKNOPT BERIGT NOFENS DE

zijde des Gouvernements in geene eigenlijk zoo genoemde regtstreeksche voorbeelden maar slechts in aanmoedigingen zoude bestaan. Zal men dit fingulier stelsel aan caprices en willekeur toeschrijven, en daaraan dat men de bestaande hinderpalen niet wil verhelpen, als, slechte passagien over de kloven, gebrek aan ponten aan de rivieren, en het gesloten houden der bekwame baaijen, waardoor thans nog het transport der produkten, welke alleen naar de *Kaapstad* ter markt gebragt kunnen worden, moeilijk is? — Of zal men het moeten toeschrijven aan de onkunde in de eerste beginselen van den landbouw en handel, zoo wat den gewezen Commisfaris-Generaal DE MIST als den Gouverneur JANSSENS, en derzelver raadgevers in de Kolonie betreft, voornamelijk den gewezen Fiscaal VAN RYNEVELD en den Secretaris van Politie TRUTER? Dan, indien het waar is dat er geene aanmerkelijke cultuur kan plaats hebben of blijven bestaan zonder een evenredigd vertier der gewone produkten, en dat gevolgelyk cultuur en handel in gelijke mate bevorderd moeten worden, en altoos en overal hand aan hand gaan; — daarvan schijnen deze Heeren geen denkbeeld te hebben, anders zouden zij op geene zoo onvoegelyke en onregtvaardige als willekeurige, en regtstreeks tegen de orders van den Souverein aanloopende wijze, de pogingen des Heeren VAN HOGENDORP en de mijne, ter bevordering dezer takken van industrie in de Kolonie, en wel aan de

VOOR-

voorschreven baaijen, geëntreveerd, en eindelijk, zelfs met schending der goede trouw, belet hebben, daar nogtans door onze voorgenomen etablissementen, al hadden ook Gouverneur en Raden op geene directe wijze ter aanmoediging van cultuur en handel willen medewerken, echter deze takken van industrie als van zelve zouden bevorderd geworden zijn. Of zal men eindelijk dit singulier stelsel moeten zoeken in geheime oogmerken van hen, die het oude gebrekkige stelsel van het vorig Bestuur der Oostindische zaken blijven voorstaan? en welke mischien, het nieuwe, door het Opperbestuur der Republiek geïntroduceerde betere stelsel, alleenlijk daarom door hinderpalen en tegenwerkingen zoeken te verlammen, om zulks te doen voorkomen als aan de heilzame verwachting in geenen deele te kunnen voldoen? Wat hiervan de ware oorzaak zijn moge, zal de beter onderrigte, en met de heimelijke machinatien van tegenwerking in Staatszaken beter dan ik bekende Lezer welligt kunnen opsporen.

Maar daarentegen brengen de gewezen Commissaris-Generaal DE MIST en de Gouverneur JANSSENS, door verkeerde raadgevers misleid, andere denkbeelden en redkavelingen te berde, even zoo onstaatkundig als zij de bekrompenheid hunner kennis in deze vakken aan den dag leggen; namelijk, dat het gedoogen en bevorderen der cultuur in de binnenlanden en des handels aan de baaijen der Kolonie, onstaatkundig, nadeelig voor de Volkplanting zelve

en allerverderfelijkt voor het Moederland zou zijn; zoekende deze hunne verkeerde denkbeelden door sophistische redneringen te stijven, en te beweren:

1°. Dat wanneer de omliggende landstreken aan de van de *Kaapstad* verder afgelegene baaijen gecultiveerd, en aan de laatsten dorpen en steden gesticht, magazijnen aangelegd, en met lands-produkten aangevuld wierden, het als dan te eenigen tijde aan den vijand gemakkelijk zoude vallen, om, al ware het slechts met weinige schepen, aldaar te landen, en zich uit de voor handen zijnde magazijnen met voorraad te voorzien; terwijl, indien het Gouvernement hier tegen wilde voorzien,

2°. hetzelfde zich genoodzaakt zoude vinden, sterke militaire posten aan deze baaijen enz. te onderhouden, welke voor de Kolonie en het Moederland al te bezwarend, of allerverderfelijkt zouden zijn;

3°. dat door den handel, die zich aan de baaijen zoude vestigen, de *Kaapstad* zoude benadeeld worden; en de eigendommen aldaar in prijs zouden dalen.

Deze verkeerde sustenuen, welke door den gewezen Commisaris-Generaal DE MIST en den Gouverneur JANSSENS, hoofdzakelijk, naar het schijnt ter bewimpeling hunner verkeerde en onregtmattige handelingen, te berde gebragt worden, zullen wij thans, zoo kort mogelijk, overwegen en wederleggen.

Be-

Betreffende de beide eerste lustnuen, zoo is het niet te ontkennen, dat, wanneer de landerijen in de binnenlanden en om de baaijen gecultiveerd worden, als dan natuurlijker wijze aan de baaijen in magazijnen enz. lands-produkten en behoeften van allerhanden aard zullen gevonden worden; waardoor een in oorlogstijden aldaar gelande vijand zich met het noodige zoude kunnen voorzien, wanneer niet, naar ge'ang der omstandigheden en in evenredigheid van het gewigt of de waarde der produkten, welke aan zulke baaijen uit de binnenlanden of van elders gebragt kunnen worden, ook behoorlijke militaire posten aan deze baaijen of in derzelver nabijheid onderhouden wierden, ten einde niet alleen de vijandelijke landingen te beletten, maar ook den hier of daar langs de bijkans onmetelijke uitgetrektheid der kusten nogtans gelanden vijand het verder doordringen te beletten. Dan zulke militaire posten zullen in alle gevallen noodig zijn; verondersteld al eens dat deze baaijen en derzelver ommestrecken woest bleven liggen, indien men anders niet aan alle voorzigtigheid en wijsheid van het Bestuur twijfelen wil, zoodra men ook maar die voordeelen toegeeft, welke voor de Ingezeten en den Moederstaat in het algemeen, uit de cultuur der binnenlanden zouden voortvloeijen, ook in dit geval zelfs zal men reeds bevroeden eene aanzienlijke militaire magt in de Kolonie te moeten onderhouden. Wij zullen ons dus van deze niets beduidende tegenwerping niet langer

storen, maar dadelijk de voordeelen overwegen, welke de cultuur der binnenlanden, en de daaruit spruitende handel langs de afgelegene baaijen aanbiedt, en ten tweede de noodzakelijkheid dezer cultuur, en de dubbele voordeelen doen opmerken, welke het vestigen van aanzienlijke militaire posten aan deze baaijen enz. zoude te wege brengen, zonder bezwaar voor de Kolonie of het Moederland.

Wat van de cultuur der binnenlanden van Zuid-Afrika te verwachten is, indien slechts de noodzakelijkste verbeteringen gemaakt wierden, heb ik in het dagboek mijner gedane reize in die landen reeds op landbouwkundige grondbeginselen betoogd. Het resultaat der als voorloopig geproponeerde verbeteringen is aldaar gewaardeerd op omtrent achttien millioenen guldens aan produkten, waarvan twee derde aan de verschillende baaijen geladen, gedeeltelijk naar de *Kaapstad*, gedeeltelijk direkt naar het Moederland, en gedeeltelijk ook naar de Oost- en West-Indiën vervoerd kunnen worden; voor welk laatste aldaar wederom zulke goederen kunnen worden ingenomen, als regtstreeks naar deze Republiek, of naar de Hoofd- en Stapel-magazijnen der *Kaapstad* of der *Saldanha-baai* enz. gebragt kunnen worden.

Wanneer nu de *Kaap*-Kolonie, door de aldaar te introduceren verbeteringen, waar voor dezelve vatbaar is, ook slechts voor de somma van achttien millioenen guldens jaarlijks aan produkten zoude kun-

kunnen leveren, zoo zoude het commerciële gewigt derzelve voor het Moederland ten naasten bij van zoo veel belang zijn, als de geheele Oost- of West-Indische handel, en gevolgelijk de oplettendheid des Opperbestuurs dezer Republiek overwaardig zijn. Maar wanneer de *Kaap*-Kolonie, gelijk ik in het vervolg breedvoerig en op onwederlegbare gronden zal betoogen, jaarlijks voor ruim vijftig millioenen guldens aan produkten zal kunnen opleveren, zoo is dezelve ontegensprekelijk nog van veel meerder belang voor dezen Staat, dan de gezamenlijke Oost- en West-Indische bezittingen, gerekend naar het gene deze laatsten thans opbrengen, na aftrek der kosten, welke tot derzelve bestuur en defensie vereischt worden, en is dienvolgens niet slechts der noodigste verbeteringen der cultuur, industrie en handel, aldaar overwaardig, maar zelfs der aanhoudende zorg en oplettendheid des Opperbestuurs der Republiek; ja zulks te meer, naardien het financiël belang van dezen Staat daardoor middelbaar aanzienlijk zoude verbeterd, en deszelfs schatkist jaarlijks alleraanzienlijkste inkomsten daaruit zoude kunnen trekken; waardoor niet alleen de noodige militaire magt ter bescherming dezer geheele Volkplanting rijkelijk zoude kunnen onderhouden worden, zonder op eenige wijze noch voor de Kolonie noch voor het Moederland bezwarend te zijn, maar 'er bovendien jaarlijks een batig saldo zoude overblijven, geschikt om de Nationale schuld te verminderen

Verder blijkt uit de tegenwoordige gesteldheid der Kolonie tevens de noodzakelijkheid om, ten minste de landstreken rondom de *Mosfel-baai*, de *St. Sebastiaans-baai*, en langs de *Breede-rivier*, de *Buffeljagts-*, de *Vet-* en andere rivieren te doen cultiveren, al bragten dezelve slechts granen en andere provisiën op, ten einde de *Kaap-Kolonie* niet telkens aan gebrek aan granen en andere levensmiddelen bloot te stellen, zoo dra de graanöogst niet rijkelijk uitvalt in een gedeelte des *Kaapschen distrikts*, en in sommige distrikten van *Stellenbosch*, welke thans voornamelijk de *Kaapstad* daarvan voorzien.

Dan, in hoe verre het ter eere van het Bestuur der Kolonie strekt, dat thans deze Volkplanting, een der meest gezegende en vruchtbaarste landen des aardbodems, door verkeerde inrigtingen telkens aan gebrek van levensmiddelen is bloot gesteld, zulks zal de Lezer kunnen beoordeelen uit de Publicatiën van Gouverneur en Raden van Politie, de dato 24. October 1804, en 26. December deszelfden jaars. Bij de eerste dezer Publicatiën, geplaatst in de *Kaapsche Courant* van 27. October, wordt gezegd:

„ Nademaal uit het Rapport van den Prefident
 „ van den Raad der Gemeente, J. vos, gebleken
 „ is, dat de thans op handen zijnde graanöogst
 „ geene genoegzame quantiteit tarwe zal uitleveren,
 „ om zonder de uiterste spaarzaamheid tot den vol-
 „ genden oogst in de behoeften der Kolonie te voor-
 „ zien

„zien enz. , zoo zal eene Commissie benoemd
 „worden, welke de noodige maatregelen zal bera-
 „men , dat elk het aanstaande jaar het noodige
 „brood zal kunnen bekomen.”

Deze maatregelen zijn in de tweede Publicatie ,
 geplaatst in de courant van 29 December, aan het
 Publiek bekend gemaakt, namelijk dat wijngaarde-
 niers en andere Plaatsen welke geen koren bouwen,
 alleen op Consentbrieven van de Commissie mogen
 koren koopen, te rekenen voor negen maanden, per
 hoofd daags drie vierde pond brood.

Bij publicatie van 7 November 1804, wordt ge-
 last, dat geen Ingezetenen der *Kaapstad* anders dan
 op een Consentbrief der Commissie, en bij een' vast-
 bepaalden bakker, dagelijks de hem vergunde quan-
 titeit van drie vierde pond brood moge koopen; en
 bij publicatie van 20 December 1804, wordt de
 vracht tarwe tot 47 Rijksd. verhoogd, en tevens
 verboden, dat niemand garst zal mogen koopen om
 daarmede te handelen,

Uit alle deze omstandigheden blijkt de onverant-
 woordelijke nalatigheid van de Kaapsche Regering, van:

- 1°. hoegenaamd geene zorg te hebben gedragen
 om den graanbouw in het algemeen aantemoedigen;
- 2°. de magazijnen der *Kaapstad* niet te hebben
 doen voorzien uit zulke landstreken als voor den
 graanbouw het best geschikt zijn, en van waar het
 transport ter zee gemakkelijk is, als bij voorbeeld,
 van de *Mosfel-baai*, alwaar in het jaar 1804 vele

42 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

granen in 's Lands magazijn aldaar hadden kunnen opgeflagen en naar de *Kaapstad* gezonden worden. Over deze nalatigheid moet men zich te meer verwonderen, doordien de Gouverneur op deszelfs reize in de binnenlanden, de landlieden van die contrijën heeft doen aanmoedigen om dat jaar meer granen te bouwen en in het magazijn aan de *Mosfelbaai*, hetgeen te dien einde expres is gerepareerd geworden, te leveren, welke granen hun tegen 27 Rijksd. per vracht betaald zouden worden. De landlieden waren daarmede verblijd, te meer naardien zij tevens door mij op mijne reize in de binnenlanden geïnformeerd werden, dat de Heer VAN HOGENDORP en ik, ook van intentie waren magazijnen aan de baaijen opterigten ter berging van hunne overvloedige granen en andere produkten, die wij alle van hun koopen zouden, waardoor zij dan in staat zouden komen om jaarlijks van hunne kostelijke landerijen een voordeelig gebruik te maken, en onder andere produkten reeds in het volgende jaar 1805 de graanbouw in die landstreken zoo veel meer uitbreiden als noodig is om in de behoeften van de geheele *Kaapstad* te voorzien. Even min had het aan de oplettendheid van den Commisaris-Generaal en de Kaapfche Regering moeten ontgaan, dat de landlieden om de *Saldanha-baai* en langs de *Olijfants-rivier* rijkelijk granen aan de *Saldanha-baai* tegen 30 Rijksd. per vracht hadden kunnen leveren, indien zij daartoe uitgenoodigd en aangemoedigd waren

ren

ren geworden; doch deze heilzame maatregelen zijn door de Kaapfche Regering verijdeld, doordien zij

3°. het afleveren van granen aan de *Mosfel-baai* wederom heeft opgezegd;

4°. de aanlagen van den Heer VAN HOGENDORP en de mijne hebben belet, en daarentegen

5°. liever hebben verkozen de vrucht tarwe aan de *Kaapstad* met 47 Rijksd. in plaats van met 27 Rijksd. aan de *Mosfel-baai*, te koopen; hetgeen bovendien vele landlieden, wegens de kostbare transporten in evenredigheid van de geringe winsten, (gelijk in meergemelde dagboek reeds is betoogd) belette om zich meer op den graanbouw toeteleggen; terwijl daardoor

6°. de geheele Kolonie is blootgesteld geworden aan hongersnood, welke ontegensprekelijk zoude gevolgd zijn, indien bij ongeluk het graangewas in den jare 1805 was mislukt, hetgeen te eerder bij een droog jaar zoude hebben kunnen gebeuren, (gelijk ook meermalen het geval is geweest) daar een groot gedeelte der tegenwoordige graanlanden, in 't westen der Kolonie gelegen, behooren onder de zoogenoemde warme en zandlanden; terwijl daarentegen de landstreken om de *Mosfel-baai* en *St. Catharinen-baai*, alsmede langs de *Vet-rivier*, *Buffel-jagts-rivier* en andere meer, grootendeels behooren onder de warme gemeleerde en vochtige landen, bestaande meest uit vette klei en goede roode en zwar-

44 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

te aarde, rijkelijk van water voorzien, gelijk in mijn dagboek gemeld is.

In hoe verre nu deze handelingen van den gewezen Commisaris-Generaal DE MIST en der Kaapfche Regering met eene gezonde staatkunde overeenkomen, en daartegen de voorgemelde aanlagen van den Heer VAN HOGENDORP en de mijne aan voorschreven baaijen met de regels eener gezonde staatkunde strijden, zoo als Gouverneur en Raden van Politie in hunne Resolutie van 14 November 1804 zich gelieven uittedrukken, dit zal voor het Publiek niet moeilijk zijn te beoordeelen; alsmede in hoe verre zulke verkeerde handelingen kunnen strekken om *het vertrouwen, de achting en de liefde* der Kolonisten voor het Moederland te bevorderen. Dan men moet zich niet verbeelden dat de Kapenaars zoo onkundig waren, als sommige lieden het Gouvernement dezer Republiek zoo wel als het Publiek zelve wel gaarne zouden willen doen gelooven, omtrent de waarde van het land hunner geboorte, en tot welken trap van voorspoed hetzelve reeds over lang zoude zijn geklommen, indien zulks niet door de heerschende staatkundige wanbegrippen was belet geworden.

De resultaten welke zich uit deze aanmerkingen laten opmaken zullen den oplettenden Staatsman niet ontglippen. — Het zij mij echter vergund hierbij nog aantemerken, dat een onbekwaam Ambtenaar in korten tijd meer nadeel aan één onder zijne directie

staat.

staande Gewest kan toebrengen, dan een volgend wijs Bestuur in vele jaren in staat is te redreseren.

Wat betreft de derde van voorgemelde sustenuen, als of door de cultuur der binnenlanden, en het oprigten van magazijnen, dorpen en steden aan de baaijen, om de produkten langs dien weg uittevoeren, de handel der *Kaapstad* benadeeld en de waarde der huizen, pakhuizen enz. in prijs zoude verminderen; — hieromtrent merk ik aan:

1°. dat volgens de algemeen overeenstemmende gevoelens, welke ook door Gouverneur en Raden van Politie in derzelver Publicatie van 9 Mey 1804 zijn gemanifesteerd' geworden, de middelen van bestaan aan de *Kaapstad* thans afhankelijk zijn van toevallige omstandigheden en gelegenheden, en gelijk in gemelde Publicatien gezegd wordt, voornamelijk bestaan in de verteringen des Guarnisbeens en der vreemde schepen;

2°. dat onder de opgave dezer bronnen van bestaan is vergoten melding te maken van eene derde, welke, hoewel even toevallig, echter door de ondervinding van alle tijden is bevonden niet minder tot het bestaan en de vergrooting der *Kaapstad* te hebben bijgedragen, namelijk eene soort van toevallige stapelhandel, daardoor ontstaan, dat schepen, welke of uit Europa of uit de Indiën komende, door een of ander toeval genoodzaakt zijn hunne ladingen geheel of ten deele te lossen, en dezelve somtijds nevens het schip aan de handelaars der *Kaapstad* te verkoopen.

Hoe

46 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

IJoezcer nu deze handel niet dan door toevallige omftandigheden ontftaat, is dezelve echter niet minder voordeelig en van veel gewigt; dezelve, zoo als die thans is, bewijst reeds tot welk eene hoogte van voorfpoed de *Kaapftad* bij cen' uitgebreiden ftapelhandel zoude kunnen klimmen. Een enkel voorbeeld uit velen zal het gewigt van dezen tak van nering der *Kaapftad* doen kennen.

In de Kaapfche courant van 14 January 1804 hebben Gouverneur en Raden van Politie doen bekend maken, dat zij eene aanzienlijke quantiteit koffij, fuiker en peper zouden verkoopen op infchrijving bij befloten briefjes, de minfte quantiteit van 10,000 ponden fuiker, 12,500 ponden koffij en 2,500 ponden peper, het pond fuiker tegen 4, koffij tegen $8\frac{1}{2}$, en peper tegen 9 Kaapfche ftuivers, comptant te betalen in Kaapfche papieren munt. Binnen weinige dagen was de infchrijving voor eenige tonnen gouds gefchied, en omtrent vier weken na dato, het grootfte gedeelte door de Kaapfche kooplieden wederom aan Amerikaanfche fchepen tegen comptanten verkocht, met 50 per cent winst.

Een vierde bron van niet minder aanmerkelyke winften voor de Kapenaars beftaat in de reparatie of het vertimmeren van vreemde fchepen. Het volgend voorbeeld zal de waarde daarvan leeren kennen.

Op het einde van het jaar 1803, of in het begin van 1804, kwam geheel mast- en reddeloos in de *Algoa-baai* ten anker het rijk geladen, van *Batavia*

via

via komende, groote driemastfchip, genaamd *Maria*, of *Johanna Magdalena*, Capitein DALE, onder bekeer van den Super-carga VAN BUUREN, geladen voor rekening van het notabele kantoor van de Heeren WILS en COMP. te *Amsterdam*. Na dat hetzelfde zich van noodmasten en verdere noodwendigheden had voorzien, arriveerde hetzelfde in de *Baai* van *Sals*, om de verdere noodige reparatiën te doen; eenige maanden daarmede doorgebracht hebbende, en gereed zijnde om de reize te vervolgen, wilde men aan de *Kaap* bemerkten hebben dat het een Engelsch fchip was; het werd dan geconfisqueerd en openlijk verkocht voor de somme van omtrent zeven en veertig duizend guldens (zoo als mij voorstaat), niettegenstaande de reparatie alleen, gelijk men zeide, meer dan honderd duizend guldens gekost had, en dat de reeders aan de Engelsche verhuurders, zoo als men zeide, voor het fchip een borgtogt hebben moeten stellen van tien duizend ponden sterling. Als een gevolg van deze operatie moest ook de rijke lading verkocht worden, het geen door den Super-carga geschiedde; en men wil dat voor rekening der bevrachters, bij de Heeren P. L. CLOETE en C. CRUYWAGEN aan 'de *Kaap*, van het overschot der rijke lading gedeponneerd is een somme van drie en negentig duizend rijksdaalders of honderd zes en tachtig duizend guldens Hollandsch, waaruit men kan oordeelen over het gewigt der lading en de voordeelen, welke de kooplieden aan

48 BEKNOPT BERIGT NOPENS DE

de *Kaap* ook hier van zullen genoten hebben.

Hierbij moet ik nog aanmerken, dat, toen ik wederom in het Vaderland gekomen was, en ik over dit singuliere geval positieve informatiën zocht in te winnen, het welk mij toefcheen voor den koophandel van deze Republiek van gewigtige gevolgen te kunnen zijn, mij als toen verhaald werd, dat de Heeren WILS en COMP. declareerden, dat het gezegde fchip geen Engelsch maar Hollandsch eigendom was, en er dus geen borgtogt te pas kwam.

Behalven deze toevallige middelen van bestaan, heeft de *Kaapstad* thans van de ver afgelegene landlieden geen bijzonderen toevoer te wachten, behalve boter, zeep, gedroogde vruchten, olijfantanden, bouwhout, planken, huiden en aloë, welke te zamen jaarlijks voor geene twee tonnen gouds zullen bedragen; (het flagt-vee daar onder niet begrepen, het welk altijd naar gelang der confumtie zal aangebragt worden) gevolgelyk zal de *Kaapstad* door de cultuur der binnenlanden en door den uitvoer van de nieuw gewonnen produkten langs de baaijen, op geenerlei wijze benadeeld, maar integendeel aanmerkelyk bevoordeeld moeten worden, aangezien voor vele millioenen guldens aan produkten, die aan differente baaijen geladen, of in de Oost-Indiën tegen de Kaapsche provisiën ingeruild kunnen worden, naar de Hoofd- en stapelmagazijnen der *Kaapstad* gebragt en opgeslagen kunnen worden;

waar-

waardoor dan ook zal komen te vervallen de verkeerde sustenue, als of de eigendommen aan de *Kaapstad*, als huizen, pakhuizen enz. in prijs zouden verminderen, waarvan het tegendeel gemakkelijk te beseffen is; te meer wanneer door de algemeen verbeterde cultuur en industrie, regtstreeks naar de *Kaapstad*, uit de binnenlanden voor vele millioenen guldens aan produkten gebragt zullen worden; en tevens het opterigten asfurantie-kantoor ook wordt uitgestrekt ter verzekering van huizen, pakhuizen enz. tegen brand. Om van den kusthandel, en de voordeelen welke de *Kaapstad* daarvan te verwachten heeft, een denkbeeld te bekomen, zal de Lezer in het vervolg uit de Bijlage over den kusthandel, bij mijn Bericht over den aanleg van schaaphoederijen gevoegd, duidelijk kunnen zien.

Ik vertrouwt thans de voorgemelde drie verkeerde sustenuen, en alle voortgelijke, welke door den gewezen Commisfaris - Generaal DE MIST en de Kaapfche Regering verder zouden kunnen gemaakt worden, genoegzaam te hebben gedeveloppeerd en wederlegd, en zal thans door eenige voorbeelden aantoonen, hoe zij lieden over de bevolking denken, en met opzigt tot dezelve handelen.

Het Staatsbewind heeft bij deszelfs besluit van 20 Januarij 1803 te kennen gegeven, dat de bevolking der Kolonie, voornamelijk door nijvere land- en wijnbouwers, veeboeren enz., wenschelijk, en voor den Staat voordeelig is, weshalve ook de